

Σιαφάκα Άλκηστη
Χατζηϊωάννου Κατερίνα

ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

1ο ΓΕΛ ΒΟΛΟΥ ΤΜΗΜΑ:Α4

ΒΟΛΟΣ
2022

Πίνακας περιεχομένων

I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
II. ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ	2
III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
3. Ιστορία της έννοιας των ανθρώπινων δικαιωμάτων.....	2
3.1 Αρχαιότητα	2
3.2 Μεσαίωνας.....	2
3.3 16ος-18ος αιώνας.....	2
3.4 19ος αιώνας.....	3
3.5 20ος αιώνας.....	3
IV. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	4
V. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	4
5.1 Αστικά Δικαιώματα.....	4
5.2 30 Θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα	5
5.3 Τα δικαιώματα του παιδιού.....	5
5.4 Πολιτικά Δικαιώματα	6
VI. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	7

I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κάθε πολίτης έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι του κράτους του οποίου έχει την ιθαγένεια. Τα δικαιώματα αυτά, είτε είναι πολιτικά, κοινωνικά ή θεμελιώδη, αποτελούν θεμέλιο μιας δημοκρατικής και ισότιμης κοινωνίας. Αντικείμενο αυτής της εργασίας λοιπόν, είναι να αναλύσει τη σχέση μεταξύ πολίτη και δικαιωμάτων, αλλά και να παραθέσει τις διάφορες κατηγορίες των τελευταίων.

II. ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

Δικαίωμα, πολίτης, νομοθεσία, ελευθερία, κοινωνία.

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

3. Ιστορία της έννοιας των ανθρώπινων δικαιωμάτων

3.1 Αρχαιότητα

Ο αρχαιότερος νομικός κώδικας που σώζεται ως σήμερα είναι ο νεοσουμερικός *Κώδικας του Ουρ-Ναμμού* (περ. 2050 Π.Κ.Χ.). Στη γνωστότερη σειρά νόμων, τον *Κώδικα του Χαμουραπί* (περ. 1780 Π.Κ.Χ.), περιέχονται κανόνες που ρυθμίζουν μια σειρά από ζητήματα όπως τα δικαιώματα των γυναικών, των παιδιών και των δούλων.

Εικόνα 1: Στήλη με τον Κώδικα του Χαμουραπί

Η προέλευση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στις κοινωνίες συχνά πήγαζε από θρησκευτικά ιερά κείμενα. Παρόμοια, ποικίλες φιλοσοφικές ιδέες περιλάμβαναν αντιλήψεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ανθρώπινα δικαιώματα, με αποκορύφωμα την εγκαθίδρυση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αρχαία Αθήνα.

Αξιοσημείωτη θέση στο ιστορικό των ανθρώπινων δικαιωμάτων έχει ο *Κύλινδρος του Κύρου* του 539 Π.Κ.Χ., ο οποίος έχει περιγράψει ως «η πρώτη διακήρυξη ανθρώπινων δικαιωμάτων» της ιστορίας, ενώ αρχαιότατος νομικός κώδικας στον ευρωπαϊκό χώρο είναι και η *Επιγραφή της Γόρτυνας*.

3.2 Μεσαίωνας

Η αγγλική *Magna Carta* του 1215, ένας μεσαιωνικός καταστατικός χάρτης της ελευθερίας, έπαιξε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ιστορία της αγγλικής νομοθεσίας, αλλά και στη σύγχρονη διεθνή και συνταγματική νομοθεσία.

Εικόνα 2: Magna Carta

Ένα από τα παλαιότερα ιστορικά αρχεία περί ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι το *Καταστατικό του Καλίζ* (Kalisz) το 1264, που παραχωρούσε προνόμια στην εβραϊκή μειονότητα στο Βασίλειο της Πολωνίας, όπως η προστασία από τις διακρίσεις και την ρητορική μίσους.

3.3 16ος-18ος αιώνας

Η πρώτη σύλληψη των ανθρώπινων δικαιωμάτων πιστώνεται στις ιδέες για τα φυσικά δικαιώματα που απορρέουν από το φυσικό νόμο. Ειδικότερα, το θέμα των οικουμενικών δικαιωμάτων εισήχθη από την εξέταση του ενδεχόμενου της επέκτασης των δικαιωμάτων των αυτοχθόνων λαών από τους Ισπανούς κληρικούς, όπως οι Φρανσίσκο ντε Βιτόρια και Βαρθολομαίος ντε λας Κάζας .

Ο Άγγλος φιλόσοφος Τζον Λοκ τον 17ο αιώνα ανέφερε τα φυσικά δικαιώματα, προσδιορίζοντάς τα ως δικαιώματα «στη ζωή, την ελευθερία και την περιουσία (ακίνητη)». Στη Βρετανία του 1689, η αγγλική *Διακήρυξη των Δικαιωμάτων* (*Bill of Rights*) και η αντίστοιχη *Αξίωση Δικαιωμάτων της*

Εικόνα 3: Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Πολίτη (1789)

Σκωτίας κατέστησαν παράνομες μια σειρά από καταπιεστικές κυβερνητικές ενέργειες, ενώ η *Διακήρυξη των Δικαιωμάτων της Βιρτζίνια* του 1776 κωδικοποίησε σε νόμο έναν αριθμό θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων και πολιτικών ελευθεριών επηρεάζοντας τις μετέπειτα διακηρύξεις. Δύο μεγάλες επαναστάσεις κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα, μία στις Ηνωμένες Πολιτείες (1776) και μία στη Γαλλία (1789), οδήγησαν στην υιοθέτηση της *Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής* και της γαλλικής *Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη*, αντίστοιχα, στη βάση των οποίων κατοχυρώθηκαν συγκεκριμένα νομικά δικαιώματα.

Ακολούθησε η πρόοδος στη φιλοσοφία περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων από φιλοσόφους όπως ο Αμερικανός Τόμας Πέιν, ο Άγγλος Τζον Στιούαρτ Μιλ και ο Γερμανός Γκέοργκ Χέγκελ κατά τη διάρκεια του 18ου και του 19ου αιώνα.

3.4 19ος αιώνας

Τον δέκατο ένατο αιώνα τα ανθρώπινα δικαιώματα έγιναν κεντρικό ζήτημα με αφορμή το ζήτημα της δουλείας. Στις ΗΠΑ, όλες οι βόρειες πολιτείες είχαν καταργήσει τον θεσμό της δουλείας μεταξύ του 1777 και του 1804, παρόλο που οι νότιες πολιτείες παρέμεναν σφιχτά προσκολλημένες στον «ιδιόρρυθμο θεσμό»

3.5 20ος αιώνας

Πολλές ομάδες και κινήματα πέτυχαν βαθιές κοινωνικές αλλαγές κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, στο όνομα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική, εργατικά συνδικάτα προκάλεσαν νόμους που διασφάλιζαν το δικαίωμα της απεργίας στους εργαζόμενους, θέσπιζαν ελάχιστες συνθήκες εργασίας και απαγόρευαν ή ρύθμιζαν νομοθετικά την παιδική εργασία. Το κίνημα για τα δικαιώματα των γυναικών πέτυχε να εξασφαλίσει το δικαίωμα ψήφου για πολλές γυναίκες. Ένα από τα πιο σημαίνοντα ήταν το κίνημα του Μαχάτμα Γκάντι να απελευθερώσει την πατρίδα του την Ινδία από την Βρετανική κατοχή.

Η θέσπιση της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού, ο Κώδικας του Lieber του 1864 και η πρώτη από τις Συμβάσεις της Γενεύης επίσης το 1864 έθεσαν τα θεμέλια του διεθνούς ανθρωπιστικού νόμου, ο οποίος αναπτύχθηκε περαιτέρω μετά τους δυο παγκόσμιους πολέμους.

Στις 24 Οκτωβρίου του 1945, στον απόηχο του Β' Παγκοσμίου πολέμου, τα *Ηνωμένα Έθνη* (Ο.Η.Ε.) δημιουργήθηκαν ως ένας διακυβερνητικός οργανισμός, με σκοπό τη διάσωση των μελλοντικών γενεών από τον όλεθρο των διεθνών συγκρούσεων. Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών καθιέρωσε έξι βασικούς οργανισμούς, μεταξύ των οποίων είναι η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Διεθνές Δικαστήριο και, σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ένα Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC).

Ο Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ εξουσιοδότησε το ECOSOC να ιδρύσει «επιτροπές στο οικονομικό και στο κοινωνικό πεδίο για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων...». Μια απ' αυτές ήταν η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, η οποία κάτω από την προεδρία της *Ελέανορ Ρούσβελτ* επέβλεψε τη δημιουργία της *Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*.

Η Διακήρυξη συντάχθηκε από εκπροσώπους απ' όλα τα μέρη του κόσμου και περιλάμβανε όλες τις νομικές παραδόσεις. Εγκρίθηκε επίσημα από τα Ηνωμένα Έθνη στις 10 Δεκεμβρίου του 1948 και είναι το μοναδικό οικουμενικό έγγραφο που υπάρχει σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο οποίο προσδιορίζονται τα τριάντα θεμελιώδη δικαιώματα που αποτελούν τη βάση για μια δημοκρατική κοινωνία.

Εικόνα 4: «Δεν είναι μια σύμβαση... Στο μέλλον μπορεί να γίνει μια διεθνής Magna Carta». Η Ελέανορ Ρούσβελτ με το ισπανικό κείμενο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα το 1949.

IV. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ο όρος **δικαίωμα** αναφέρεται γενικά είτε σε ηθικό δικαίωμα, το οποίο θεμελιώνεται σε ηθικές αρχές, είτε σε νομικό δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται από το νόμο. Τα **νομικά δικαιώματα** είναι εξουσίες (και ελευθερίες) οι οποίες παρέχονται από το δίκαιο εις τα πρόσωπα προς επιδίωξη και πραγματοποίηση διαφόρων βιοτικών τους συμφερόντων και επιβάλλονται (προστατεύονται) από το νόμο.

Τα **ατομικά δικαιώματα** (ατομικές ελευθερίες, ισότητα) και τα **πολιτικά δικαιώματα** (συμμετοχή στην πολιτική ζωή) κατοχυρώνονται στα περισσότερα Συντάγματα από τον 18ο μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα, με στόχο τον έλεγχο και περιορισμό της απόλυτης εξουσίας του μονάρχη και την προστασία του ατόμου. Τα **ατομικά δικαιώματα** δεν έχουν νόημα όταν στις βιομηχανικές κοινωνίες του 20ου αιώνα μεγάλος αριθμός πολιτών ζει σε άθλιες συνθήκες. Κάτω από την επίδραση των σοσιαλιστικών θεωριών, κατοχυρώνεται το κοινωνικό κράτος με μια δεύτερη γενιά δικαιωμάτων, τα **κοινωνικά δικαιώματα**. Στις σύγχρονες κοινωνίες του 20ου αιώνα, το κοινωνικό κράτος αναγκάζεται να παρέμβει για την προστασία του ανθρώπου από τη στέρηση των βασικών όρων ζωής. Με αυτόν τον τρόπο κατοχυρώνονται τα **κοινωνικά δικαιώματα** (δικαιώματα στην υγεία, την παιδεία, την εργασία κ.ά.). Με αυτά, η Πολιτεία αναλαμβάνει την υποχρέωση παροχών στους πολίτες, ώστε όλοι να απολαμβάνουν τα στοιχειώδη αγαθά. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει τα κοινωνικά δικαιώματα της **παιδείας** και της **εργασίας**, της **υγείας** και του **περιβάλλοντος**, της κοινωνικής **πρόνοιας** και **στέγασης**, της **κοινωνικής ασφάλισης**, την προστασία της **οικογένειας** και της **μητρότητας**.

Στα κοινωνικά δικαιώματα που κατοχυρώνει το Σύνταγμα περιλαμβάνονται και τα δικαιώματα του πολίτη στο **περιβάλλον** και την **υγεία**. Τα δύο αυτά δικαιώματα αποκτούν σήμερα έναν ιδιαίτερο και διεθνή χαρακτήρα. Τα μεταλλαγμένα προϊόντα και οι ιογενείς νόσοι δεν γνωρίζουν σύνορα, η καταστροφή των δασών επηρεάζει το κλίμα όλου του πλανήτη, ενώ η μόλυνση των θαλασσών και τα πυρηνικά απόβλητα αποτελούν παγκόσμια προβλήματα. Γι' αυτό άλλωστε και αντιμετωπίζονται από την ελληνική, ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία.

Όπως κάθε κοινωνικός ρόλος προσδιορίζεται από ένα σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έτσι και ο **ρόλος του πολίτη** συνδέεται με **δικαιώματα** αλλά και τις αντίστοιχες **υποχρεώσεις**. Ο πολίτης έχει το δικαίωμα να γίνονται σεβαστές οι πολιτικές και θρησκευτικές του πεποιθήσεις ή το άσυλο της κατοικίας του, αλλά έχει και την υποχρέωση να σέβεται και να προστατεύει τα αντίστοιχα δικαιώματα όλων των άλλων μελών της Πολιτείας. Σε αντίθετη περίπτωση μιλάμε για **κατάχρηση δικαιώματος**, δηλαδή ασκούμε το δικαίωμά μας σε βάρος των άλλων («Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται» άρθρο 25 παρ.3 Συντ.).

Εξάλλου, η σύγχρονη **κοινωνία πολιτών** απαιτεί έναν πολίτη που ενδιαφέρεται και συμμετέχει στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου με αλληλεγγύη και σεβασμό προς τους άλλους.

V. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

5.1 Αστικά Δικαιώματα

A. Περιουσιακά δικαιώματα:

- Εμπράγματο δικαίωμα
- Ενοχικό δικαίωμα
- Κληρονομικό δικαίωμα
- Πνευματικό δικαίωμα

B. Μη περιουσιακά δικαιώματα:

- Οικογενειακό δικαίωμα
- Δικαίωμα προσωπικότητας

5.2 30 Θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα

1. Είμαστε όλοι γεννημένοι ελεύθεροι και ίσοι
2. Μην κάνεις διακρίσεις
3. Δικαίωμα στη ζωή
4. Όχι στη σκλαβιά
5. Όχι στα βασανιστήρια
6. Έχεις δικαιώματα σε οποιαδήποτε μέρος του κόσμου και αν βρίσκεσαι
7. Είμαστε όλοι ίσοι ενώπιον του νόμου
8. Τα δικαιώματά σου προστατεύονται από τον νόμο
9. Όχι στην άδικη κράτηση
10. Δικαίωμα στη δίκη
11. Είμαστε πάντα αθώοι μέχρι αποδείξεως του εναντίου
12. Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή
13. Ελευθερία κίνησης
14. Δικαίωμα στο να αναζητάς ασφαλή τόπο κατοικίας
15. Δικαίωμα στην ιθαγένεια
16. Δικαίωμα στον γάμο και την οικογένεια
17. Δικαίωμα στα δικά σου πράγματα
18. Ελευθερία σκέψης
19. Ελευθερία έκφρασης
20. Δικαίωμα στις δημόσιες συγκεντρώσεις
21. Δικαίωμα στη δημοκρατία
22. Κοινωνική ασφάλιση
23. Δικαιώματα των εργαζομένων
24. Δικαίωμα στο παιχνίδι
25. Φαγητό και στέγη για όλους
26. Δικαίωμα στην εκπαίδευση
27. Δικαίωμα στην πνευματική ιδιοκτησία
28. Ένας δίκαιος και ελεύθερος κόσμος
29. Υπευθυνότητα
30. Κανείς δεν μπορεί να σου αφαιρέσει αυτά τα δικαιώματα

5.3 Τα δικαιώματα του παιδιού

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι η πρώτη παγκόσμια δεσμευτική Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού. Θέτει στοιχειώδεις αρχές για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια εξέλιξής τους και ισχύει σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Τα 54 άρθρα που περιέχει η Σύμβαση μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις ευρύτερες κατηγορίες:

1. **Δικαιώματα Επιβίωσης.** Καλύπτουν το δικαίωμα του παιδιού για ζωή και τις ανάγκες που είναι πιο βασικές για την ύπαρξή του. Αυτά συμπεριλαμβάνουν ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, στέγη, διατροφή και πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες.
2. **Δικαιώματα Προστασίας.** Απαιτούν τα παιδιά να προφυλάσσονται από κάθε είδους κακοποίηση, αμέλεια και εκμετάλλευση. Καλύπτουν θέματα όπως ειδική φροντίδα για προσφυγόπουλα, βασανιστήρια, κακοποίηση στο σωφρονιστικό σύστημα, ανάμειξη σε εμπόλεμες διαμάχες, εργασία ανηλίκων, χρήση ναρκωτικών και σεξουαλική εκμετάλλευση.
3. **Δικαιώματα Ανάπτυξης – Εξέλιξης.** Συμπεριλαμβάνουν όλα όσα τα παιδιά χρειάζονται για να μπορέσουν να εκμεταλλευθούν στο έπακρο τις δυνατότητές τους. Για παράδειγμα, το

δικαίωμα της εκπαίδευσης, το παιχνίδι και η αναψυχή, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, η πρόσβαση σε πληροφορίες και η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας κτλ.

- 4. Δικαιώματα Συμμετοχής.** Επιτρέπουν στα παιδιά να παίζουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και τα έθνη τους. Αυτά περιλαμβάνουν την ελευθερία να εκφράζουν γνώμη, να έχουν λόγο σε ζητήματα που αφορούν τη ζωή τους, να συμμετέχουν σε οργανώσεις και να συναθροίζονται ειρηνικά.

Επισημαίνεται ότι η Σύμβαση:

- Προστατεύει όλα τα παιδιά, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του.
- «Παιδί θεωρείται κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία» (Συνθήκη για τα Δικαιώματα των Παιδιών του Ο.Η.Ε.).
- Τα κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης.

5.4 Πολιτικά Δικαιώματα

Τα πολιτικά δικαιώματα έχουν ως αντικείμενο τη συμμετοχή του πολίτη (λαϊκή κυριαρχία). Σκοπός τους επομένως είναι να εξασφαλίσουν τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, που αποτελεί εγγύηση για όλα τα δικαιώματα του ατόμου. Τα πολιτικά δικαιώματα κατοχυρώνονται στα περισσότερα Συντάγματα τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου. Τα βασικά πολιτικά δικαιώματα των Ελλήνων (και ευρωπαίων) πολιτών που κατοχυρώνει το Σύνταγμα και η ευρωπαϊκή νομοθεσία είναι:

1. Να εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους (βουλευτές, ευρωβουλευτές, νομάρχες και δημάρχους).
2. Να εκλέγονται οι ίδιοι στα παραπάνω αξιώματα.
3. Να συμμετέχουν στα δημοψηφίσματα.
4. Να ιδρύουν και να συμμετέχουν στα πολιτικά κόμματα.
5. Να διορίζονται στις δημόσιες υπηρεσίες και
6. Να διορίζονται ένορκοι στις δίκες. Το Σύνταγμα προβλέπει για τους εκτός χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλοδαπούς το πολιτικό δικαίωμα να ζητούν πολιτικό άσυλο στη χώρα μας, εφόσον καταπιέζονται ή διώκονται στη χώρα τους για την πολιτική τους δράση.

VI. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<https://el.wikipedia.org/wiki/Δικαίωμα>

https://el.wikipedia.org/wiki/Ανθρώπινα_δικαιώματα#Ιστορία_της_έννοιας_των_ανθρώπινων_δικαιωμάτων

<http://humanrightslympianeap.blogspot.com/2017/05/30.html>

<https://www.taexeiola.gr/politiki-paideia-a-lykeiou-biblio-mathiti/>

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/4720/Koinoniki-kai-Politiki-Agogi_G-Gymnasiou_html-apli/index12.html